απ' ό,τι ποτά με μεγαλύτερο αλκοολικό τίτλο δεν αρκεί για να γίνει δεκτό ότι η ρύθμιση αυτή δεν πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 36.

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠ' ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-1/90 και 176/90 *

I — Περιστατικά και διαδικασία

1. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέχει το αιτούν δικαστήριο, ο νόμος 20/85, της 25ης Ιουλίου 1985, του Κοινοβουλίου της Καταλωνίας, « περί προλήψεως και αρωγής σε σχέση με ουσίες που ενδέχεται να δημιουργήσουν εξάρτηση », απαγορεύει τη διαφήμιση ποτών με αλκοολικό τίτλο ανώτερο του 23 από τα μέσα ενημερώσεως, κατά μήκος των δρόμων και των οδών, εκτός αν πρόκειται για σημείο ενδεικτικό της υπάρξεως κέντρων παραγωγής και πωλήσεως, στους κινηματογράφους και στα δημόσια μέσα μεταφοράς.

2. Η Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας της Αυτόνομης Περιφέρειας της Καταλωνίας κίνησε κατά της εταιρίας Aragonesa de Publicidad Exterior SA και της εταιρίας Publivía SAE, οι οποίες εκμεταλλεύονται χώρους αναρτήσεως διαφημίσεων, διαδικασίες επιβολής διοικητικών κυρώσεων για παράβαση των διατάξεων του προαναφερθέντος νόμου. Μετά το πέρας των διαδικασιών αυτών επιβλήθηκαν στη μεν πρώτη εταιρία πρόστιμο 75 000 πεσετών (PTA), στη δεύτερη δε τρία πρόστιμα ύψους 75 000 PTA το καθένα.

3. Κατά των αποφάσεων περί επιβολής των προστίμων οι εταιρίες αυτές προσέφυγαν ενώπιον του Tribunal Superior de Justicia de Cataluña, ισχυριζόμενες, μεταξύ άλλων, ότι ο εθνικός νόμος αντιβαίνει προς τις διατάξεις του άρθρου 30 της Συνθήκης ΕΟΚ.

4. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunal Superior de Justicia de Cataluña αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία, προκειμένου να υποβάλει στο Δικαστήριο, με Διάταξη της 7ης Νοεμβρίου 1989, η οποία διορθώθηκε με Διάταξη της 8ης Ιανουαρίου 1990, και με Διάταξη της 29ης Νοεμβρίου 1989, η οποία διορθώθηκε με Διάταξη της 28ης Ιουνίου 1990, τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα, ταυτόσημα και στις δύο υποθέσεις:

« 1) Αποτελεί μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό των εισαγωγών κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης ΕΟΚ ο νόμος του κράτους μέλους (ή εν προκειμένω ο νόμος που έχει ψηφιστεί από το Κοινοβούλιο μιας αυτόνομης περιφέρειας ενός κράτους μέλους, το οποίο έχει αρμοδιότητα, κατά την εσωτερική νομοθεσία, να νομοθετεί σε ορισμένα συγκεκριμένα ζητήματα) που απαγορεύει εντός των ορίων της τοπικής ισχύος του τη διαφήμιση οινοπνευματωδών ποτών με αλκοολικό τίτλο άνω του 23: α) στα μέσα ενημερώσεως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

β) κατά μήκος των οδών και των εθνικών οδών, εκτός αν πρόκειται για ενδεικτικά σήματα κέντρων παραγωγής και πωλήσεως, γ) στους κινηματογράφους, δ) στα δημόσια μέσα μεταφοράς;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως: Έχει το πρώτο εδάφιο του άρθρου 36 της Συνθήκης ΕΟΚ την έννοια ότι τα κράτη μέλη μπορούν νομίμως να απαγορεύουν εν μέρει τη διαφήμιση των οινοπνευματωδών ποτών αλκοολικού τίτλου άνω του 23 με σκοπό την προστασία της υγείας σύμφωνα με την εσωτερική νομοθεσία;

3) Μπορεί μια απαγόρευση για λόγους δημόσιας υγείας όπως η ανωτέρω να αποτελεί μέσο αυθαίρετων διακρίσεων ή συγκαλυμμένο περιορισμό του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών; »

Οι Διατάξεις του Tribunal Superior de Justicia de Cataluña πρωτοκολλήθηκαν στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 2 Ιανουαρίου 1990 και στις 5 Φεβρουαρίου 1990, καθώς και στις 7 Ιουνίου 1990 και στις 12 Ιουλίου 1990.

5. Γραπτές παρατηρήσεις σύμφωνα με το άρθρο 20 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατέθεσαν:

— στην υπόθεση C-1/90, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενη από τους Juan Pascual Planas, Joaquín Masramòn Fontanals και Jaime Gassó i Espina, δικηγόρους Βαρκελώνης, η καθής της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενη από την Marta Moix i Puig, δικηγόρο της Υπηρεσίας Νομικών Διαφορών της Κεντρικής Νομικής Υπηρεσίας της Αυτόνομης Περιφέρειας της Καταλωνίας, η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον R. van Havere, Γενικό Επιθεωρητή-Διευθυντή του Υπουργείου Εξωτερικών, Εξωτερικού Εμπορίου και Συνεργασίας με τις Αναπτυσσόμενες Χώρες, και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την Blanca Rodríguez Galindo, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας της,

— στην υπόθεση C-176/90, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενη από τους δικηγόρους Eduardo Vivancos Comes και Enrique Vendrell Santiveri και την Araceli García Gómez, Εισαγγελέα Πρωτοδικών Βαρκελώνης, η καθής της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενη από την Mercè Corretja i Torrens, δικηγόρο της Υπηρεσίας Νομικών Διαφορών της Κεντρικής Νομικής Υπηρεσίας της Αυτόνομης Περιφέρειας της Καταλωνίας, η Βρετανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Hussein A. Kaya, του Treasury Solicitor' s Department, και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την Blanca Rodriguez Galindo, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας της.

6. Με Διάταξη της 16ης Ιανουρίου 1991, το Δικαστήριο αποφάσισε να συνεκδικάσει τις δύο υποθέσεις προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και έκδοση κοινής αποφάσεως.

7. Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, το Δικαστήριο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.

II — Περίληψη των γραπτών παρατηρήσεων που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο

1. Πριν ακόμη εξετάσουν τις απαντήσεις που πρέπει να δοθούν στα προδικαστικά ερωτήματα, οι *εταιρίες Aragonesa de Publicidad Exterior* και *Publivía,* προσφεύγουσες στις κύριες δίκες, παρατηρούν καταρχάς ότι ο νόμος της 25ης Ιουλίου 1985, καθόσον απαγορεύει τη διαφήμιση μόνο των οινοπνευματωδών ποτών με αλκοολικό τίτλο άνω του 23, ορίζει έμμεσα ότι η διαφήμιση για τα κρασιά, τους cavas (νέους οίνους που παράγονται με τη μέθοδο Καμπανίας) και τις μπύρες είναι ελεύθερη. Δεδομένου ότι η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας είναι παραγωγός μεγάλων ποσοτήτων οίνων και η μοναδική ή σχεδόν μοναδική παραγωγός αφρωδών οίνων ή cavas, η επίμαχη απαγόρευση διαφημίσεων αφορά τα μη καταλανικά προϊόντα, δηλαδή τόσο τα ισπανικά όσο και τα προερχόμενα από άλλα κράτη της Κοινότητας. Έτσι, η απαγόρευση αφορά, μεταξύ των ισπανικών προϊόντων, το μπράντυ του Jerez (sherry) και, μεταξύ των προϊόντων των άλλων κρατών μελών, το σκωτσέζικο ουίσκι, το αγγλικό τζιν και το γαλλικό κονιάκ και έχει επιπτώσεις και για τα οινοπνευματώδη ποτά με αλκοολικό τίτλο άνω του 23 τα οποία παράγονται μεν στην Ισπανία, αλλά των οποίων η μέθοδος παραγωγής και η σύνθεση προέρχονται από άλλο κράτος μέλος της Κοινότητας.

Οι προσφεύγουσες στις κύριες δίκες αναφέρουν στη συνέχεια τα γεγονότα βάσει των οποίων θεωρούν ότι πρέπει να επιλυθεί η διαφορά:

— Όσον αφορά την κατανάλωση, η κατανάλωση οινοπνευματωδών ποτών με αλκοολικό τίτλο κάτω του 23 αντιπροσώπευε το 94,72 % του όγκου και το 80,87 % της χρηματικής αξίας της συνολικής καταναλώσεως οινοπνευματωδών ποτών στην Καταλωνία το 1988. Σε σχέση με το σύνολο της Ισπανίας η κατανάλωση οινοπνευματωδών ποτών στην Καταλωνία είναι μεγαλύτερη για τα ποτά με αλκοολικό τίτλο κάτω του 23 και μικρότερη για τα ποτά με αλκοολικό τίτλο άνω του 23·

— Όσον αφορά την παραγωγή, η Καταλωνία παρήγαγε, κατά την περίοδο 1984-1987, 10 900 000 περίπου εκατόλιτρα οινοπνευματωδών ποτών (εκτός από μπύρα), το 93 % των οποίων ήταν ποτά με αλκοολικό τίτλο κάτω του 23. Κατά την ίδια περίοδο η συνολική ισπανική παραγωγή ανερχόταν σε 130 εκατομμύρια εκατόλιτρα, το 80 % περίπου των οποίων ήταν ποτά με αλκοολικό τίτλο κάτω του 23·

— Όσον αφορά το εμπόριο από ή προς την Καταλωνία, οι «εξαγωγές» οινοπνευματωδών ποτών με βαθμό οινοπνεύματος κάτω του 23 αντιπροσώπευαν το 1988 το 99,06 % του όγκου και το 97,89 % της αξίας των συνολικών «εξαγωγών» οινοπνευματωδών ποτών· όσον αφορά τις «εισαγωγές», τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 44,49 και 39,98 %.

2. Στην υπόθεση C-1/90 το *Βασίλειο του Βελγίου* αναπτύσσει καταρχάς ορισμένες γενικές σκέψεις. Το Βασίλειο του Βελγίου παρατηρεί ότι η υπερβολική κατανάλωση οινοπνεύματος αποτελεί μόνιμο πρόβλημα για τις βελγικές αρχές, οι οποίες, όπως άλλωστε και οι αρχές των περισσοτέρων κρατών μελών, έχουν λάβει διάφορα μέτρα για την καταπολέμηση της υπερβολικής καταναλώσεως οινοπνευματωδών ποτών και της εξωθήσεως σε κατανάλωση των ποτών αυτών. Μεταξύ των μέτρων αυτών καταλέγεται και ο νόμος της 22ας Μαρτίου 1989, ο οποίος απονέμει στον βασιλιά την εξουσία ρυθμίσεως και απαγορεύσεως, προς το συμφέρον της δημόσιας υγείας, των διαφημί-

σεων του οινοπνεύματος και των οινοπνευματωδών ποτών.

Επί του πρώτου ερωτήματος

1. Κατά τις *εταιρίες Aragonesa de Publicidad Exterior* και *Publivía,* το πρώτο αυτό ερώτημα δεν διαφέρει κατ' ουσία από ένα άλλο, περισσότερο περίπλοκο, επί του οποίου το Δικαστήριο αποφάνθηκε με την απόφαση της 10ης Ιουλίου 1980, 152/78, Επιτροπή κατά Γαλλίας [Συλλογή (μόνο σε ξενόγλωσσες εκδόσεις) 1980, σ. 2299]· στην υπόθεση εκείνη το Δικαστήριο είχε κληθεί να αποφανθεί επί μιας εθνικής ρυθμίσεως των διαφημίσεων οινοπνευματωδών ποτών, η οποία εφαρμοζόταν αδιακρίτως τόσο στα εγχώρια όσο και στα εισαγόμενα προϊόντα.

Οι προσφεύγουσες στις κύριες δίκες προσθέτουν πάντως ότι, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι η ratio legis του επίμαχου νόμου ενδέχεται να είναι η δημόσια υγεία και ότι η απαγόρευση των διαφημίσεων αφορά όλα τα ποτά με αλκοολικό τίτλο άνω του 23 ανεξάρτητα από την προέλευσή τους, εντούτοις, αν ο νόμος εμποδίζει την εμπορία των προϊόντων αυτών σε εθνική κλίμακα, δεν συμβαίνει το ίδιο αν η κατάσταση εξεταστεί σε σχέση με το έδαφος επί του οποίου εκτείνεται η αρμοδιότητα του Καταλανού νομοθέτη, καθόσον η αποδυνάμωση της οικονομίας που θα μπορούσε να προκληθεί από την απαγόρευση των διαφημίσεων θα θίξει τα συμφέροντα άλλων περιφερειών. Με άλλα λόγια, μολονότι ο επίμαχος νόμος εφαρμόζεται αδιακρίτως και φαίνεται να θυσιάζει εμπορικά συμφέροντα στον βωμό ενός ανώτερου συμφέροντος, της δημόσιας υγείας, δεν μπορεί να θεωρηθεί εντούτοις ως νόμος εθνικού συμφέροντος, δεδομένου ότι η Ισπανία έχει οργανωθεί, από πολιτικονομική άποψη, σε 17 αυτόνομες περιφέρειες, κάθε μία από τις οποίες έχει πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά. Επομένως, η κατάσταση στην Ισπανία δεν είναι η ίδια όπως στα μη αποκεντρωμένα κράτη, στα οποία οποιοδήποτε γεγονός επηρεάζει ένα από τα μέρη τους πρέπει να θεωρείται ότι επηρεάζει και το σύνολο. Στις παρούσες υποθέσεις η απαγόρευση διαφημίσεως αποτελεί μέτρο ισοδύναμο με περιορισμό των εισαγωγών και των πωλήσεων εγχώριων προϊόντων, τα οποία όμως προέρχονται από άλλες αυτόνομες περιφέρειες. Το γεγονός όμως αυτό δεν αναιρεί ούτε μειώνει τη βαρύτητα του γεγονότος ότι ο καταλανικός νόμος έχει σοβαρότατες αρνητικές συνέπειες για τα οινοπνευματώδη ποτά που εισάγονται από άλλα κράτη μέλη, ενώ τα περιοριστικά αυτά μέτρα δεν θίγουν τα ιδιαίτερα συμφέροντα της Αυτόνομης Περιφέρειας της Καταλωνίας. Στο σημείο αυτό η εταιρία Publivía υπενθυμίζει τις ανωτέρω στατιστικές των «εισαγωγών» και των «εξαγωγών» και παρατηρεί ότι, κατά τα φαινόμενα, οι μισές «εισαγωγές» συνίστανται σε εισαγωγές προϊόντων από άλλα κράτη μέλη.

Έτσι, κατά τις εταιρίες Aragonesa de Publicidad Exterior και Publivía, η απαγόρευση συνιστά μέτρο που οδηγεί απευθείας σε διακρίσεις, καθόσον ισχύει μεν αδιακρίτως για τα εισαγόμενα και για τα ισπανικά προϊόντα, δεν πλήττει όμως τα καταλανικά προϊόντα στον ίδιο βαθμό με τα εισαγόμενα. Προς στήριξη του ισχυρισμού τους αυτού, οι προσφεύγουσες στις κύριες δίκες υπενθυμίζουν ότι το 1987 η παραγωγή οινοπνευματωδών ποτών στην Καταλωνία συνίστατο κατά 93 % σε ποτά με τίτλο κάτω του 23.

Η εταιρία Publivía προσθέτει ότι πρέπει να εξεταστεί επισταμένα η ιδιαίτερη κατάσταση που υφίσταται εν προκειμένω. Δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη μόνο το γεγονός ότι ο καταλανικός νόμος δεν διακρίνει, κατά τον καθορισμό του αλκοολικού τίτλου 23 βαθμών, μεταξύ των ποτών που προέρχονται από τις άλλες αυτόνομες περιφέρειες της Ισπανίας και των εισαγομένων ποτών. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα ποτά από τις άλλες περιοχές της Ισπανίας θίγονται από τους περιορισμούς της διαφημίσεως. Πρέπει όμως να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το ισπανικό Σύνταγμα

ανακατένειμε τις κρατικές εξουσίες μεταξύ 17 αυτόνομων περιφερειών. Υπάρχουν ιστορικοί και πολιτικοί λόγοι που προσιδιάζουν στην Καταλωνία και εξηγούν το γεγονός ότι ο επίμαχος νόμος πλήττει επίσης τα προϊόντα από τις άλλες αυτόνομες περιφέρειες, οι εμπορικές ζημίες των οποίων δεν θίγουν τα ιδιαίτερα συμφέροντα της Καταλωνίας. Επομένως, η κατάσταση είναι, σε τελική ανάλυση, όμοια με την κατάσταση που αφορούσε η απόφαση της 10ης Ιουλίου 1980 (Επιτροπή κατά Γαλλίας, όπ.π.), καθόσον οι περιορισμοί της διαφημίσεως αποτελούν έμμεσο κίνητρο για την κατανάλωση ποτών τοπικής παραγωγής.

Το μέτρο αυτό πλήττει συνεπώς τα προϊόντα που προέρχονται από τα άλλα τμήματα της Ισπανίας. Εντούτοις, περισσότερο πλήττονται τα προϊόντα που εισάγονται από τα άλλα κράτη μέλη, τούτο δε για τους εξής λόγους:

— μεταξύ των Αυτόνομων Περιφερειών η Καταλωνία εμφανίζει τη μεγαλύτερη κατανάλωση εισαγόμενων οινοπνευματωδών ποτών. Επιπλέον, ενώ τα ποτά ισπανικής αλλ' όχι καταλανικής παραγωγής έχουν ορισμένη φήμη λόγω παραδόσεως και των συνηθειών των καταναλωτών, τα εισαγόμενα ποτά έχουν ανάγκη από τη διαφήμιση, για να αποκτήσουν φήμη στην αγορά·

— η εισαγωγή οινοπνευματωδών ποτών σταμάτησε με την έναρξη του εμφυλίου πολέμου και περιορίστηκε στη συνέχεια. Οι εισαγωγές δεν κατέστησαν πλήρως ελεύθερες παρά μόνο μετά την προσχώρηση της Ισπανίας στην ΕΟΚ·

— μόνο ένα τελείως ασήμαντο μέρος του πληθυσμού είχε τη δυνατότητα μέχρι σήμερα να καταναλώνει εισαγόμενα ποτά και να δείχνει την προτίμησή του σ' αυτά. Τα ποτά αυτά, που είναι λιγότερο γνωστά και γενικά ακριβότερα, πλήττονται από τους περιορισμούς στη διαφήμιση. Επιπλέον, ο μέσος καταναλωτής δεν δίνει καμία σημασία στη μάρκα των ποτών που καταναλώνει. Μόνο ένα πολύ μικρό στρώμα του πληθυσμού εκτιμά τα εισαγόμενα ποτά για λόγους αυθεντικότητας και αποδίδει μεγάλη σημασία στην επιλογή της μάρκας·

— γενικά, κάθε μάρκα αλλοδαπού ποτού με υψηλό αλκοολικό τίτλο έχει ένα μόνο εισαγωγέα στην Ισπανία. Ο εισαγωγέας αυτός έχει την τάση να περιορίσει τις εισαγωγές του, καθόσον ο επίμαχος περιορισμός της διαφημίσεως αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για τη διείσδυση στην αγορά της Καταλωνίας, η οποία έχει έξι εκατομμύρια κατοίκους, των οποίων η μέση κατανάλωση είναι από τις υψηλότερες στην Ισπανία. Αν υπήρχαν διάφοροι εισαγωγείς για την ίδια μάρκα, η αποκλειστικότητα διανομής στην Καταλωνία θα μείωνε ακόμη περισσότερο τις εισαγωγές τους.

Η εταιρία Publivía καταλήγει τονίζοντας ότι η εφαρμογή του επίμαχου νόμου επηρεάζει σημαντικά τις εισαγωγές και ότι συνεπώς το συμφέρον που πλήττεται από τη διάταξη αυτή είναι το ενδοκοινοτικό εμπόριο.

Οι εταιρίες Aragonesa de Publicidad Exterior και Publivía προτείνουν τελικά στο Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα:

« Ο νόμος υπ' αριθ. 20, της 25ης Ιουλίου 1985, τον οποίο ψήφισε το Κοινοβούλιο της Αυτό-

νομης Περιφέρειας της Καταλωνίας, αποτελεί μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό των εισαγωγών, κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης ΕΟΚ, καθόσον απαγορεύει εντός των ορίων της τοπικής ισχύος του τη διαφήμιση οινοπνευματωδών ποτών με αλκοολικό τίτλο άνω του 23: α) στα μέσα ενημερώσεως, β) κατά μήκος των δρόμων, των εθνικών οδών και των άλλων δημόσιων οδών, καθώς και στις πλατείες, γ) στους κινηματογράφους και δ) στα δημόσια μέσα μεταφοράς.»

2. Η *Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας* τονίζει καταρχάς ότι ο επίμαχος νόμος έχει ελαφρώς μικρότερο πεδίο εφαρμογής απ' ό,τι αναφέρεται στο προδικαστικό ερώτημα, καθόσον η απαγόρευση διαφημίσεως αφορά τα μέσα ενημερώσεως που εξαρτώνται είτε από την κυβέρνηση της Καταλωνίας είτε από τις αρχές της τοπικής αυτοδιοικήσεως, όχι όμως και τα άλλα μέσα ενημερώσεως, όπως είναι οι ιδιωτικοί τηλεοπτικοί σταθμοί.

Η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας υπενθυμίζει επίσης ότι η Επιτροπή, με την οδηγία που εξέδωσε στις 22 Δεκεμβρίου 1969 βάσει των διατάξεων του άρθρου 33, παράγραφος 7, περί καταργήσεως των μέτρων ισοδύναμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς των εισαγωγών που δεν καλύπτονται από άλλες διατάξεις που έχουν εκδοθεί βάσει της Συνθήκης ΕΟΚ [οδηγία 70/50/ΕΟΚ, ΕΕ 1970 (μόνο σε ξενόγλωσσες εκδόσεις), L 13, σ. 29], είχε δώσει στενό ορισμό της έννοιας του μέτρου ισοδύναμου αποτελέσματος, καθόσον με τον ορισμό αυτό καλύπτονταν εν μέρει μόνο τα μέτρα που εφαρμόζονται αδιακρίτως τόσο στην εγχώρια παραγωγή όσο και στις εισαγωγές.

Αντίθετα, το Δικαστήριο ερμήνευσε ευρέως την έννοια αυτή με την απόφαση της 11ης Ιουλίου 1974, 8/74, Dassonville [Συλλογή (μόνο σε ξενόγλωσσες εκδόσεις) 1974, σ. 837], και με τις μεταγενέστερες αποφάσεις. Με την προαναφερθείσα απόφαση της 10ης Ιουλίου 1980, Επιτροπή κατά Γαλλίας, το Δικαστήριο, δεχόμενο την πρόταση του γενικού εισαγγελέα Reischl, επιβεβαίωσε την ερμηνεία αυτή και έκρινε ότι η εθνική ρύθμιση που απαγορεύει εν μέρει τη διαφήμιση των οινοπνευματωδών ποτών περιορίζει τις δυνατότητες εμπορίας των εισαγόμενων προϊόντων και συνεπώς μπορεί να αποτελεί μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης.

Κατόπιν αυτών, η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας προτείνει να δοθεί καταφατική απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα. Το ζήτημα πάντως δεν εξαντλείται έτσι, διότι πρέπει να ληφθούν υπόψη και τα εξής δύο σημεία:

— από την έναρξη της ισχύος του επίμαχου καταλανικού νόμου έχουν αυξηθεί οι εισαγωγές οινοπνευματωδών ποτών· ο νόμος αυτός συνεπώς δεν έχει στην πράξη τα αποτελέσματα μέτρου ισοδύναμου αποτελέσματος·

— ο ευρύς ορισμός της έννοιας του μέτρου ισοδύναμου αποτελέσματος επιδέχεται δύο είδη εξαιρέσεων: τις εξαιρέσεις που αναφέρει το άρθρο 36 της Συνθήκης και την εξαίρεση που απορρέει από τη στενή ερμηνεία που έδωσε το Δικαστήριο για πρώτη φορά με την απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 1979, τη λεγόμενη απόφαση «Cassis de Dijon», 120/78, Rewe-Zentral [Συλλογή (μόνο σε ξενόγλωσσες εκδόσεις) 1979, σ. 649].

3. Κατά το *Βασίλειο του Βελγίου* (υπόθεση C-1/90), θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η επίμαχη απαγόρευση διαφημίσεως, με την οποία επιδιώκεται η ανακοπή της καταναλώσεως των ποτών με αλκοολικό τίτλο άνω του 23, αποτελεί μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος τόσο έναντι των εισαγόμενων όσο και έναντι των εγχώριων ποτών.

Εντούτοις, δεδομένου ότι όλα τα κράτη μέλη εφαρμόζουν, υπό τη μία ή την άλλη μορφή, πολιτική προλήψεως του αλκοολισμού και η έννοια του περιορισμού των συναλλαγών προϋποθέτει ότι υφίστανται στα διάφορα κράτη μέλη προφανείς διαφορές ως προς την ελευθερία δράσης, τίθεται το ερώτημα αν μπορεί να εφαρμοστεί το άρθρο 30, όταν τα περισσότερα από τα κράτη μέλη εφαρμόζουν μέτρα με παρεμφερή αποτελέσματα.

Τέλος, το Βασίλειο του Βελγίου υπενθυμίζει ότι το Δικαστήριο, με την απόφαση της 31ης Μαρτίου 1982, 75/81, Blesgen (Συλλογή 1982, σ. 1211), δέχθηκε ότι δεν εμπίπτει στο άρθρο 30 της Συνθήκης το εθνικό μέτρο που αποσκοπεί στην πρόληψη του αλκοολισμού και απαγορεύει την επί τόπου κατανάλωση, σε χώρους προσιτούς στο κοινό, εγχώριων ή εισαγόμενων οινοπνευματωδών ποτών ορισμένης περιεκτικότητας σε οινόπνευμα.

Συνεπώς, η απάντηση στο πρώτο ερώτημα πρέπει να είναι αρνητική.

4. Το *Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας* (υπόθεση C-176/90) υπενθυμίζει την απόφαση της 11ης Ιουλίου 1974, Dassonville, όπ.π., από την οποία προκύπτει η σημασία και η σπουδαιότητα του άρθρου 30 για την εξασφάλιση της ελευθερίας των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών, ακόμη και όταν οι περιορισμοί δεν είναι μόνο άμεσες απαγορεύσεις των εισαγωγών, αλλά εμφανίζονται υπό τη μορφή «δυνητικών» ή «έμμεσων» εμποδίων στο εμπόριο. Ο περιορισμός που ισχύει αδιακρίτως τόσο για τα εγχώρια όσο και για τα εισαγόμενα προϊόντα μπορεί να ισοδυναμεί με τέτοιο δυνητικό ή έμμεσο εμπόδιο, όταν στην πράξη εφαρμόζεται μόνο ή κυρίως στα εισαγόμενα προϊόντα και μπορεί έτσι να έχει ως αποτέλεσμα όχι μόνο να δημιουργήσει διακρίσεις εις βάρος των εισαγόμενων προϊόντων, αλλά και να εμποδίσει την ανάπτυξη νέας αγοράς.

Κατά το Ηνωμένο Βασίλειο, η δύναμη της διαφημίσεως και η σημασία που έχει ως συμπληρωματικό στοιχείο της εμπορίας αναγνωρίστηκαν από το Δικαστήριο με την απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 1982, 249/81, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (Συλλογή 1982, σ. 4005). Ευλόγως το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η απαγόρευση των διαφημίσεων ενδέχεται να αποτελεί σημαντικό παράγοντα περιορισμού του εμπορίου (απόφαση της 10ης Ιουλίου 1980, Επιτροπής κατά Γαλλίας, όπ.π.).

Έτσι, ο περιορισμός που αφορά τη διαφήμιση ενδέχεται να προσκρούει στο άρθρο 30 της Συνθήκης, καθόσον θίγει τα εισαγόμενα προϊόντα. Το ζήτημα αν αυτό πράγματι συμβαίνει πρέπει να επιλυθεί από το εθνικό δικαστήριο, βάσει επισταμένης εξετάσεως της ισπανικής αγοράς οινοπνευματωδών προϊόντων. Το Ηνωμένο Βασίλειο παρατηρεί πάντως ότι βάσει των στοιχείων που διαθέτει πιθανολογεί ότι η επίμαχη διάταξη του καταλανικού νόμου επηρεάζει οπωσδήποτε, τουλάχιστον έμμεσα ή δυνητικά, το εμπόριο των εισαγομένων αποσταγμάτων, δεδομένου ότι τα προϊόντα που θίγονται από το μέτρο προέρχονται είτε από άλλα τμήματα της Ισπανίας είτε από άλλα κράτη μέλη, ενώ αντίθετα η Καταλωνία καταναλώνει και παράγει σε μεγάλες ποσότητες επιτραπέζια κρασιά, τα οποία δεν θίγονται από τους περιορισμούς στη διαφήμιση.

Το Ηνωμένο Βασίλειο προτείνει την εξής απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα:

«Ο νόμος κράτους μέλους (ή του κοινοβουλίου μιας αυτόνομης περιφέρειας ενός

κράτους μέλους), κατά τον οποίο απαγορεύεται, σε ορισμένους δημόσιους χώρους, η διαφήμιση των ποτών με αλκοολικό τίτλο άνω του 23, ενδέχεται να αποτελεί μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό, κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να επιλύσει, βάσει των προσκομιζομένων αποδεικτικών στοιχείων, το ζήτημα αν ο νόμος έχει στην πράξη τέτοιο αποτέλεσμα. »

5. Η *Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* παρατηρεί καταρχάς ότι μικρή σημασία έχει αν η επίμαχη νομοθεσία έχει θεσπιστεί από τα κεντρικά κρατικά όργανα ή από το κοινοβούλιο μιας αυτόνομης περιφέρειας, αφού εν πάση περιπτώσει πρόκειται για κρατικό μέτρο, για το οποίο έχει κρίσιμη σημασία η ερμηνεία του άρθρου 30.

Σε σχέση με την ερμηνεία αυτή η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι το Δικαστήριο, με την απόφαση της 11ης Ιουλίου 1974, Dassonville, όπ.π., όρισε το μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος ως « κάθε εμπορική ρύθμιση των κρατών μελών που μπορεί να επηρεάσει άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, το ενδοκοινοτικό εμπόριο ». Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, το εθνικό μέτρο που περιορίζει τις δυνατότητες διαφημίσεως για ορισμένα προϊόντα μπορεί να αποτελεί μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος, καθόσον μπορεί να περιορίσει τον όγκο των εισαγωγών, αφού περιορίζει τις δυνατότητες εμπορίας των εισαγόμενων προϊόντων (απόφαση της 10ης Ιουλίου 1980, Επιτροπή κατά Γαλλίας, όπ.π.).

Το ζήτημα εν προκειμένω είναι επομένως αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις χαρακτηρισμού του μέτρου αυτού ως αντίθετου προς το άρθρο 30 της Συνθήκης.

Η Επιτροπή τονίζει ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που διαθέτει, το επίμαχο μέτρο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι δημιουργεί διακρίσεις εις βάρος των εισαγόμενων προϊόντων. Το κριτήριο δηλαδή του αλκοολικού τίτλου των ποτών αποτελεί καθαρά αντικειμενικό κριτήριο, το οποίο δεν πλήττει περισσότερο τα εισαγόμενα ποτά απ' ό,τι τα εγχώρια ποτά της ίδιας κατηγορίας. Επιπλέον, το γεγονός ότι η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας παράγει μεγάλες ποσότητες κρασιών και cavas, ο αλκοολικός τίτλος των οποίων είναι κατώτερος του 23, δεν σημαίνει ότι δεν παράγει και ποτά με μεγαλύτερο αλκοολικό τίτλο (στο σημείο αυτό η Επιτροπή αναφέρει τις καθόλου ασήμαντες ποσότητες μπράντυ και τζιν που παρήχθησαν το 1989 στις τέσσερις καταλανικές επαρχίες)· εν πάση περιπτώσει, η παραγωγή των ποτών αυτών — όπως του μπράντυ — στο υπόλοιπο ισπανικό έδαφος είναι τεράστια. Τέλος, υπάρχουν πολλά εισαγόμενα προϊόντα που δεν πλήττονται από την επίμαχη απαγόρευση διαφημίσεων, όπως π.χ. τα γαλλικά κρασιά και οι γαλλικές σαμπάνιες (βλ. τις εισαγωγές σαμπάνιας το 1988). Κατά συνέπεια, η καταλανική νομοθεσία δεν οδηγεί σε διακρίσεις, αντίθετα απ' ό,τι έγινε δεκτό με την απόφαση της 10ης Ιουλίου 1980, όπ.π., σε σχέση με τη γαλλική νομοθεσία.

Κατά την Επιτροπή, δεδομένου ότι το επίμαχο εθνικό μέτρο ισχύει αδιακρίτως τόσο για τα εγχώρια όσο και για τα εισαγόμενα προϊόντα, πρέπει να εξεταστεί αν ο σκοπός του είναι θεμιτός από άποψη κοινοτικού δικαίου και αν το μέτρο είναι κατάλληλο για την επιδίωξη του σκοπού αυτού και όχι δυσανάλογο, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που απορρέουν τόσο από τη νομολογία (απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 1979, λεγόμενη απόφαση Cassis de Dijon, όπ.π.), όσο και από το άρθρο 3 της οδηγίας 70/50 της Επιτροπής, της 22ας Δεκεμβρίου 1969 (όπ.π.).

Όσον αφορά τον επιδιωκόμενο σκοπό, η Επιτροπή τονίζει ότι στο προοίμιο του καταλανικού νόμου και στις Διατάξεις περί παραπομπής γίνεται ρητά λόγος για την προστασία της δημόσιας υγείας, η οποία αποτελεί, σύμφωνα με την απόφαση « Cassis de Dijon » του Δικαστηρίου, έναν από τους θεμιτούς δικαιολογητικούς λόγους. Όπως δέχθηκε το Δικαστήριο με την απόφαση της 10ης Ιουλίου 1980, Επιτροπή κατά Γαλλίας, όπ.π., η διαφήμιση των οινοπνευματωδών ποτών αποτελεί παρότρυνση προς κατανάλωση των ποτών αυτών και συνεπώς η ρύθμιση της διαφημίσεως αυτής έχει σχέση με την καταπολέμηση του αλκοολισμού, η οποία αποτελεί, σε τελική ανάλυση, σκοπό που ανάγεται στη δημόσια υγεία.

Όσον αφορά την αρχή της αναλογικότητας, πρέπει να εξεταστεί αν τα αποτελέσματα του καταλανικού νόμου βαίνουν πέραν των αποτελεσμάτων που έχει κάθε εμπορική ρύθμιση, αυτό δε θα συμβαίνει αν:

— οι περιορισμοί του εμπορίου είναι δυσανάλογοι σε σχέση με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα,

— το ίδιο αποτέλεσμα μπορεί να επιτευχθεί με μέτρα που να περιορίζουν λιγότερο το εμπόριο.

Κατά την Επιτροπή, είναι δύσκολο να καθοριστούν γενικά κριτήρια σε σχέση με τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες είναι υπερβολική η απαγόρευση διαφημίσεως των οινοπνευματωδών ποτών. Το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι, για την επίλυση ζητημάτων που ανάγονται στη δημόσια υγεία, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι συνήθειες των πολιτών του συγκεκριμένου κράτους (απόφαση της 6ης Ιουνίου 1984, 97/83, Melkunie, Συλλογή 1984, σ. 2367, και απόφαση της 6ης Μαΐου 1986, 304/84, Muller, Συλλογή 1986, σ. 1511). Οι συνήθειες αυτές ενδέχεται να διαφέρουν ανάλογα με τις πολιτιστικές, κλιματικές, κοινωνιολογικές κ.λπ. συνθήκες που επικρατούν σε κάθε κράτος μέλος. Το εθνικό δικαστήριο θα πρέπει, αναλύοντας τον επίμαχο καταλανικό νόμο, να εξετάσει με μεγάλη προσοχή τα χαρακτηριστικά της καταναλώσεως οινοπνευματωδών ποτών στη χώρα του.

Μετά τη διατύπωση της επιφυλάξεως αυτής, η Επιτροπή αναφέρει ότι θεωρεί, βάσει των πληροφοριακών στοιχείων που διαθέτει, ότι το εθνικό αυτό μέτρο δεν είναι δυσανάλογο σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Πρώτον, το μέτρο αυτό περιορίζει τη διαφήμιση ποτών με σχετικά υψηλή περιεκτικότητα σε οινόπνευμα, ποτών δηλαδή των οποίων υποβαθμίζεται η επικινδυνότητα, λόγω της συνεχούς και επίμονης διαφημίσεως, και τα οποία τελικά εξομοιώνονται με συνήθη ποτά που έχουν χαμηλότερη περιεκτικότητα σε οινόπνευμα· εξάλλου, θα ήταν παράδοξο να επιτρέπεται η διαφήμιση αυτή κατά μήκος των οδών, ενώ οι οδηγοί αυτοκινήτων, στο αίμα των οποίων το οινόπνευμα έχει υπερβεί ορισμένο όριο, ελέγχονται και τιμωρούνται, λόγω του ότι η συμπεριφορά τους στο τιμόνι είναι επικίνδυνη. Δεύτερον, η διαφήμιση δεν απαγορεύεται πλήρως, αφού εξακολουθεί να επιτρέπεται, π.χ., στις εφημερίδες και τα περιοδικά, στην ιδιωτική τηλεόραση και στα γήπεδα και τους αθλητικούς χώρους.

Έτσι, κατά την Επιτροπή, όλα τα σημεία του ερωτήματος που έχει υποβληθεί με τις Διατάξεις περί παραπομπής βρίσκουν απάντηση στο άρθρο 30 της Συνθήκης, αφού ο περιορισμός της διαφημίσεως, τον οποίο προβλέπει ο καταλανικός νόμος, δεν αποτελεί μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος απαγορευόμενο από το άρθρο αυτό.

Κατόπιν αυτών η Επιτροπή προτείνει στο Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής:

« Το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΟΚ έχει την έννοια ότι δεν αντιβαίνει σ' αυτό η εθνική νομοθεσία που απαγορεύει εντός των ορίων της τοπικής ισχύος της τη διαφήμιση των οινοπνευματωδών ποτών με αλκοολικό τίτλο άνω του 23 από τα μέσα ενημερώσεως, στις οδούς και τις εθνικές οδούς, εκτός αν πρόκειται για ενδεικτικά σήματα κέντρων παραγωγής και πωλήσεως, εντός των κινηματογράφων και στα δημόσια μέσα μεταφοράς. »

Επί του δεύτερου και του τρίτου ερωτήματος

1. Οι *εταιρίες Aragonesa de Publicidad Exterior* και *Publivía* θεωρούν ότι ο επίμαχος καταλανικός νόμος δεν καλύπτεται από την εξαίρεση που προβλέπει το άρθρο 36 της Συνθήκης.

Δεδομένου ότι το 1988 η κατανάλωση οινοπνευματωδών ποτών με αλκοολικό τίτλο κάτω του 23 αντιπροσώπευε στην Καταλωνία το 94,72 % της συνολικής καταναλώσεως οινοπνευματωδών ποτών, δεν είναι δυνατόν να υποστηριχθεί ότι η δημόσια υγεία προστατεύεται καλύτερα επειδή έχει απαγορευθεί η διαφήμιση, όχι όμως και η κατανάλωση, των ποτών με αλκοολικό τίτλο άνω του 23, τα οποία αντιπροσωπεύουν το 5,28 % της αγοράς. Η απαγόρευση διαφημίσεως των ποτών αυτών είναι επομένως δυσανάλογη σε σχέση με την ανάγκη προστασίας της δημόσιας υγείας. Εξάλλου, ο αλκοολικός τίτλος των ποτών δεν αποτελεί ορθό κριτήριο σε σχέση με την καταπολέμηση του αλκοολισμού, αφού οι ποσότητες ποτών με χαμηλό αλκοολικό τίτλο που συνήθως καταναλώνονται είναι πολύ μεγαλύτερες από τις ποσότητες των ποτών με υψηλό αλκοολικό τίτλο. Δεν αληθεύει ότι μόνο τα ποτά με μεγάλη περιεκτικότητα σε οινόπνευμα δημιουργούν εξάρτηση. Το κρασί και η μπύρα δημιουργούν πολύ μεγαλύτερη εξάρτηση, λόγω της χαμηλής τιμής τους και του όγκου των καταναλισκομένων ποσοτήτων, επιπλέον δε είναι περισσότερο προσιτά στους νέους. Αν η πραγματική επιδίωξη ήταν η μείωση του αλκοολισμού, τότε θα έπρεπε να αναληφθεί δράση κατά αυτών των ποτών με τον χαμηλό αλκοολικό τίτλο, εκτός αν αναληφθεί αγώνας κατά της καταναλώσεως οιουδήποτε οινοπνευματώδους ποτού, πράγμα για το οποίο θα ήταν αναγκαία η χρησιμοποίηση πολύ αποτελεσματικότερων μέσων απ' ό,τι είναι ένας περιορισμός των διαφημίσεων που οδηγεί σε διακρίσεις. Ο βαθμός του οινοπνεύματος δηλαδή δεν αποτελεί καθαυτός αποκαλυπτικό στοιχείο σε σχέση με τον αλκοολισμό· πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη η καταναλισκόμενη ποσότητα, όπως τονίστηκε από το Δικαστήριο με την απόφαση της 10ης Ιουλίου 1980, Επιτροπή κατά Γαλλίας, όπ.π.

Κατά τις προσφεύγουσες στις κύριες δίκες, υπάρχει και ένας άλλος λόγος για τον οποίο αποκλείεται εν προκειμένω η εφαρμογή του άρθρου 36 της Συνθήκης: ο μόνος τρόπος άρσεως της προφανούς αντιφάσεως μεταξύ των δύο εδαφίων του άρθρου αυτού είναι να θεωρηθεί ότι το δεύτερο εδάφιο υπερισχύει του πρώτου. Με άλλα λόγια, ο κανόνας είναι ότι δεν πρέπει να υπάρχουν συγκαλυμμένοι περιορισμοί στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών που να προκαλούνται από αυθαίρετα μέτρα που οδηγούν σε διακρίσεις, ενώ η ευχέρεια των κρατών μελών να επιβάλλουν απαγορεύσεις ή περιορισμούς δικαιολογούμενους από τους λόγους που απαριθμούνται στο άρθρο 36 αποτελεί την εξαίρεση. Επιπλέον, η ευχέρεια αυτή πρέπει να δικαιολογείται αντικειμενικά, ώστε να υπάρχει σχέση αιτίου προς αιτιατό μεταξύ του απαγορευτικού ή περιοριστικού μέτρου και του επιδιωκόμενου σκοπού. Ο δικαιολογητικός αυτός λόγος πρέπει να εκτιμάται από την άποψη της αρχής της αναλογικότητας, καθόσον, όπως δέχθηκε το Δικαστήριο με την απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 1978, 13/78, Eggers [Συλλογή (μόνο σε ξενόγλωσσες εκδόσεις) 1978, σ. 1935], το άρθρο 36

πρέπει να ερμηνεύεται « κατά τρόπο ώστε τα αποτελέσματά του να μην εκτείνονται πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την προστασία των συμφερόντων, στην εξασφάλιση της οποίας αποβλέπει ».

Οι προσφεύγουσες στις κύριες δίκες προσθέτουν ότι, αν ληφθεί υπόψη η απόφαση Cassis de Dijon, όπ.π., το πρώτο εδάφιο του άρθρου 36 δεν εφαρμόζεται, αν δεν υπάρχει αδήριτη ανάγκη ικανοποιήσεως ορισμένων επιτακτικών αναγκών. Έτσι, αν η απαγόρευση διαφημίσεως όλων των οινοπνευματωδών ποτών, ανεξάρτητα από τον αλκοολικό τους τίτλο, μπορεί οπωσδήποτε να δικαιολογηθεί στο όνομα της δημόσιας υγείας, αντίθετα η απαγόρευση διαφημίσεως των ποτών μόνο που έχουν αλκοολικό τίτλο άνω του 23, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επιτακτική ανάγκη που επιβάλλεται από τον σκοπό της προστασίας της δημόσιας υγείας.

Επιπλέον, από το προοίμιο του καταλανικού νόμου της 25ης Ιουλίου 1985 προκύπτει, κατά τις προσφεύγουσες, ότι ο νομοθέτης ανέλαβε τη συγκεκριμένη πρωτοβουλία λόγω της αυξήσεως της καταναλώσεως ποτών με υψηλό αλκοολικό τίτλο κατά τα τελευταία είκοσι έτη. Η αύξηση όμως αυτή οφείλεται στα μέτρα που είχαν ληφθεί για τη σταδιακή ελευθέρωση των εισαγωγών των ποτών αυτών. Είναι δηλαδή σαφές ότι ο επίμαχος νόμος αφορά τα εισαγόμενα ποτά και, κατά συνέπεια, καλύπτεται από την έννοια του μέτρου ισοδύναμου αποτελέσματος, καθόσον καθιστά δυσχερέστερη ή περισσότερο αβέβαιη την πώληση των εισαγόμενων προϊόντων. Όπως τονίζεται σε κάθε μία από τις Διατάξεις περί παραπομπής, « πρέπει να σημειωθεί ότι η επιβολή της διοικητικής ποινής στην επιχείρηση οφειλόταν στη διαφήμιση οινοπνευματωδών ποτών εισαγωγής, ενώ η ρύθμιση των διαφημίσεων δεν θίγει τον μεγάλο όγκο των ποτών εγχώριας παραγωγής (οίνων και αφρωδών οίνων) λόγω του χαμηλού αλκοολικού τους τίτλου ».

Καταλήγοντας, οι εταιρίες Aragonesa de Publicidad Exterior και Publivía προτείνουν τις εξής απαντήσεις στο δεύτερο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα:

« Το άρθρο 36 της Συνθήκης επιτρέπει στα κράτη μέλη να απαγορεύουν, με την εσωτερική νομοθεσία τους, τη διαφήμιση των οινοπνευματωδών ποτών για λόγους αναγόμενους στην προστασία της υγείας, εφόσον η απαγόρευση αυτή ή ο περιορισμός αυτός δεν αποτελούν ούτε μέσα αυθαίρετων διακρίσεων ούτε συγκαλυμμένους περιορισμούς στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.

Η απαγόρευση της διαφημίσεως των οινοπνευματωδών ποτών με αλκοολικό τίτλο άνω του 23 για λόγους αναγόμενους στην προστασία της δημόσιας υγείας αποτελεί μέσο αυθαίρετης διακρίσεως και συγκαλυμμένο περιορισμό στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. »

2. α) Όσον αφορά το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, η *Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας* ισχυρίζεται ότι το επίμαχο μέτρο εμπίπτει σε μία από τις περιπτώσεις που προβλέπει το άρθρο 36 της Συνθήκης, την προστασία της δημόσιας υγείας, καθόσον προβλέπει, ως μέσο προλήψεως της χρήσεως μιας ουσίας που προκαλεί εξάρτηση, έναν μερικό περιορισμό της διαφημίσεως, η οποία είναι προφανές ότι αποτελεί παρότρυνση προς κατανάλωση του επιβλαβούς προϊόντος. Η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας προσθέτει ότι, αν και το ζήτημα της ανάγκης εκδόσεως οδηγίας για την εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σε σχέση με τη διαφήμιση των οινοπνευματωδών προϊόντων έχει τεθεί

επανειλημμένα και υπό ποικίλες μορφές, η μόνη πράξη που έχει θεσπιστεί μέχρι σήμερα είναι η οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 3ης Οκτωβρίου 1989, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων (ΕΕ L 298, σ. 23). Μολονότι όμως η οδηγία αυτή θέτει, μεταξύ άλλων με το άρθρο 15, αυστηρά κριτήρια για τη διαφήμιση των οινοπνευματωδών ποτών στην τηλεόραση, εντούτοις δεν αποτελεί εναρμονισμένη ρύθμιση της διαφημίσεως για το οινόπνευμα. Τα κράτη μέλη μπορούν επομένως νομίμως να νομοθετούν στον τομέα αυτό,πράγμα που άλλωστε θα μπορούσαν να κάνουν, δυνάμει του άρθρου 100 Α, παράγραφος 4, της Συνθήκης, ακόμη και αν υπήρχε κοινοτική εναρμόνιση.

Κατά την Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας, το Δικαστήριο έχει επίσης δεχθεί ότι η νομοθεσία με την οποία περιορίζεται η διαφήμιση των οινοπνευματωδών ποτών δικαιολογείται καταρχήν από λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας (απόφαση της 10ης Ιουλίου 1980, Επιτροπή κατά Γαλλίας, όπ.π.). Με την απόφαση εκείνη το Δικαστήριο θεώρησε ανεπίτρεπτη τη γαλλική νομοθεσία λόγω του ότι ήταν αυθαίρετη. Εν προκειμένω όμως ο περιορισμός της διαφημίσεως βασίζεται σε ένα αντικειμενικό κριτήριο, την περιεκτικότητα σε οινόπνευμα. Δεν υπάρχει επομένως αμφιβολία ότι τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν μέτρα για την καταπολέμηση του αλκοολισμού και για την ενθάρρυνση της αποκτήσεως υγιεινών συνηθειών. Το ενδιαφερόμενο κράτος μπορεί νομίμως να θεσπίζει τα κατά την κρίση του αναγκαία μέτρα για την προστασία της δημόσιας υγείας, σε συνάρτηση με τις διαστάσεις του προβλήματος που επιδιώκει να επιλύσει (π.χ. της αυξήσεως της καταναλώσεως ποτών με υψηλό αλκοολικό τίτλο ή της προστασίας ορισμένης κοινωνικής ομάδας).

Έτσι, κατά την Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση.

β) Με τις παρατηρήσεις της επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος, η καθής της κύριας δίκης εξετάζει καταρχάς την αρχή της αναλογικότητας, στη συνέχεια δε την απουσία αυθαίρετων διακρίσεων ή συγκαλυμμένων περιορισμών στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.

Όσον αφορά την αρχή της αναλογικότητας, στην οποία πρέπει να ανταποκρίνεται κάθε εθνικό μέτρο, προκειμένου να δικαιολογείται βάσει της Συνθήκης, πρέπει να δοθεί απάντηση σε δύο ερωτήματα:

— Είναι το όφελος από το μέτρο ανάλογο του περιορισμού που πλήττει την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων;

Κατά την Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας, το επίδικο στις κύριες υποθέσεις μέτρο δικαιολογείται από λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας, κυρίως δε της υγείας της νεότητας: το μέτρο αυτό αφορά ποτά με υψηλό αλκοολικό τίτλο, των οποίων

οι συνέπειες επί της υγείας είναι προφανώς καταστροφικότερες, απαγορεύει τη διαφήμιση των ποτών αυτών επί ορισμένων διαφημιστικών υποθεμάτων, ανταποκρίνεται στην υποχρέωση των δημοσίων αρχών να προστατεύουν και να μεριμνούν για τη δημόσια υγεία και αποβαίνει προς όφελος όλης της κοινωνίας, η οποία παύει να εκτίθεται σε παροτρύνσεις προς κατανάλωση προϊόντων με υψηλή περιεκτικότητα σε οινόπνευμα.

Για την εκτίμηση των περιορισμών που ενδέχεται να επιφέρει το εθνικό αυτό μέτρο στην ελεύθερη κυκλοφορία πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το μέτρο αυτό δεν επηρεάζει άμεσα τις εισαγωγές, ισχύει αδιακρίτως τόσο για τα εγχώρια όσο και για τα εισαγόμενα προϊόντα και το αντικείμενό του είναι περιορισμένο τόσο ως προς τα ποτά που αφορά όσο και ως προς τα μέσα διαφημίσεως που απαγορεύει. Η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας παρατηρεί εξάλλου ότι οι προσφεύγουσες στις κύριες δίκες δεν είναι εισαγωγείς οινοπνευματωδών ποτών, που βάλλουν κατά ενός μέτρου ισοδύναμου αποτελέσματος με περιορισμό των εισαγωγών, αλλά επιχειρήσεις μισθώσεως υποθεμάτων εξωτερικών διαφημίσεων, οι οποίες επιθυμούν να αποφύγουν απώλειες πελατείας.

— Υπάρχει, για την εξασφάλιση της προστασίας της δημόσιας υγείας, άλλο μέσο που να πλήττει λιγότερο την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων;

Η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας υποστηρίζει ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό πρέπει να είναι αρνητική. Το επίμαχο εθνικό μέτρο είναι ακριβώς αυτό που χρειάζεται για την πραγματοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού, δεδομένου ότι πρόκειται, μεταξύ άλλων, για προληπτικό μέτρο, που δικαιολογείται από λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας και επιβάλλει περιορισμούς των διαφημίσεων στους χώρους ευθύνης του Δημοσίου που έχουν δημόσιο χαρακτήρα (στις δημόσιες οδούς, τα δημόσια μέσα μεταφοράς...), προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος να υποπίπτει η διαφήμιση στην αντίληψη του κοινού αδιακρίτως και παρά τη θέληση του κοινού αυτού.

Όσον αφορά την απουσία αυθαίρετων διακρίσεων ή συγκαλυμμένων περιορισμών στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας τονίζει ότι η μερική απαγόρευση της διαφημίσεως των οινοπνευματωδών ποτών στηρίζεται σε ένα αντικειμενικό κριτήριο, την περιεκτικότητα των ποτών σε καθαρό οινόπνευμα. Η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας υποστηρίζει, αναφερόμενη στην απόφαση της 10ης Ιουλίου 1980, Επιτροπή κατά Γαλλίας, όπ.π., και στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Reischl στην υπόθεση εκείνη, ότι η επίμαχη νομοθεσία δεν αποτελεί ούτε μέσο αυθαίρετων διακρίσεων ούτε συγκαλυμμένο περιορισμό στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, δεδομένου ότι εφαρμόζεται κατά τον ίδιο τρόπο σε όλα τα ποτά με αλκοολικό τίτλο άνω του 23, ανεξάρτητα από την προέλευσή τους (εγχώρια παραγωγή ή εισαγωγές).

Το γεγονός ότι η νομοθεσία αυτή δεν αποβλέπει σε προστατευτισμό και δεν οδηγεί σε διακρίσεις αποδεικνύεται από το ότι η καταδίκη ορισμένων επιχειρήσεων διαφημίσεων οφειλόταν στο γεγονός ότι είχαν διαφημίσει οινοπνευματώδη ποτά με αλκοολικό τίτλο άνω του 23 ισπανικής προελεύσεως. Ως παράδειγμα η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας παραθέτει μια απόφαση του Tribunal Superior de Justicia de Cataluña, η οποία δημοσιεύθηκε στις 15 Ιουνίου 1990.

Η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας προσθέτει ότι η επίμαχη νομοθεσία ουδόλως αποβλέπει σε προστατευτισμό και ότι ο μόνος σκοπός της είναι η προστασία της δημόσιας υγείας, όπως αποδεικνύεται από το γεγονός ότι στηρίζεται σε ένα αντικειμενικό κριτήριο βλαπτικότητας, την περιεκτικότητα σε οινόπνευμα. Η βλαπτικότητα ενός ποτού εξαρτάται από την περιεκτικότητά του σε οινόπνευμα· ενδέχεται να εξαρτάται και από άλλα κριτήρια [καταναλισκόμενη ποσότητα, χρονικό σημείο της καταναλώσεως, άτομο που τα καταναλώνει (...)], τα κριτήρια όμως αυτά δεν είναι αντικειμενικά. Δεν μπορεί να επικριθεί το γεγονός ότι η έννοια της βλαπτικότητας συνδέθηκε με το όριο των 23 βαθμών οινοπνεύματος, αφού δεν υπάρχει κοινοτική ρύθμιση και στο συγκεκριμένο τομέα δεν έχουν αποφασιστική σημασία οι επιστημονικές γνώσεις. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, στα κράτη εναπόκειται να αποφασίσουν σε ποιο επίπεδο επιθυμούν να εξασφαλίσουν την προστασία της δημόσιας υγείας.

Η μερική απαγόρευση της διαφημίσεως των οινοπνευματωδών ποτών με αλκοολικό τίτλο άνω του 23 δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μέτρο που ευνοεί την κατανάλωση κρασιών ή cavas. Πράγματι, δεν υπάρχουν ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ των δύο αυτών ομάδων προϊόντων, τα οποία δεν ανήκουν στην ίδια κατηγορία ποτών, των οποίων η ζύμωση δεν πραγματοποιείται με τον ίδιο τρόπο και τα οποία δεν καταναλώνονται υπό τις ίδιες περιστάσεις της κοινωνικής ζωής (βλ., σε σχέση με τον ανταγωνισμό μεταξύ μπύρας και κρασιού, την απόφαση της 12ης Ιουλίου 1983, 170/78, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Συλλογή 1983, σ. 2265). Τέλος, η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας τονίζει ότι υπάρχουν εγχώρια οινοπνευματώδη ποτά τα οποία έχουν περιεκτικότητα σε οινόπνευμα μεγαλύτερη των 23 βαθμών και τα οποία επομένως πλήττονται επίσης από τον περιορισμό των δυνατοτήτων διαφημίσεως.

Κατά συνέπεια, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση.

γ) Στις παρατηρήσεις που ανέπτυξε σε σχέση με την απάντηση που πρέπει να δοθεί στα προδικαστικά ερωτήματα η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας θεωρεί αναγκαίο να προσθέσει τις εξής παρατηρήσεις, σχετικά με την υπόθεση C-176/90.

Το γεγονός ότι η απόφαση « Cassis de Dijon », όπ.π., αναφέρεται σε « επιτακτικές ανάγκες » σημαίνει ότι υπάρχουν και άλλες περιπτώσεις, πέραν των όσων εκτίθενται στο άρθρο 36 της Συνθήκης,

στις οποίες μπορεί να δικαιολογούνται τα περιοριστικά αποτελέσματα επί των εισαγωγών που έχουν ορισμένες εθνικές ρυθμίσεις. Στις περιπτώσεις αυτές, οι οποίες καλύπτονται από την έννοια του rule of reason, πρέπει να συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

— δεν πρέπει να υπάρχει σχετική κοινοτική ρύθμιση,

— ο εθνικός κανόνας πρέπει να εφαρμόζεται αδιακρίτως τόσο στην εγχώρια παραγωγή, όσο και στις εισαγωγές,

— πρέπει επίσης να συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των εξαιρέσεων που απαριθμούνται στο άρθρο 36.

Η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας δηλώνει ότι έχει ήδη αποδείξει ότι συντρέχουν η πρώτη και η τρίτη προϋπόθεση.

Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση, η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας αναφέρεται αφενός στην προαναφερθείσα απόφαση του Tribunal Superior de Justicia de Cataluña, της 15ης Μαΐου 1990 (sic), αφετέρου δε στον αντικειμενικό χαρακτήρα του κριτηρίου που επελέγη για την επιβολή του περιορισμού των διαφημίσεων και προσθέτει ότι τα αδιακρίτως ισχύοντα μέτρα, για να συμβιβάζονται με το άρθρο 30 της Συνθήκης, πρέπει επίσης να ανταποκρίνονται στα κριτήρια της αναλογικότητας και της δυνατότητας υποκαταστάσεως.

Η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας υπενθυμίζει τα ακόλουθα στοιχεία: το επίμαχο στις κύριες υποθέσεις μέτρο δικαιολογείται από λόγους προστασίας της υγείας, κυρίως δε της υγείας ορισμένης κοινωνικής ομάδας· το μέτρο αφορά τα ποτά με υψηλό αλκοολικό τίτλο, των οποίων οι συνέπειες επί της υγείας είναι προφανώς καταστροφικότερες· απαγορεύει τη διαφήμιση των ποτών αυτών επί ορισμένων υποθεμάτων διαφημίσεων και αποτελεί εκπλήρωση της υποχρεώσεως των δημοσίων αρχών να προστεύουν και να μεριμνούν για τη δημόσια υγεία. Όπως αναφέρθηκε ήδη σε σχέση με το άρθρο 36, για την εκτίμηση των περιορισμών που ενδέχεται να προκαλέσει το εθνικό αυτό μέτρο στην ελεύθερη κυκλοφορία πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το μέτρο αυτό δεν επηρεάζει άμεσα τις εισαγωγές, ισχύει αδιακρίτως τόσο για τα εγχώρια όσο και για τα εισαγόμενα προϊόντα και το αντικείμενό του είναι περιορισμένο τόσο ως προς τα ποτά που αφορά όσο και ως προς τα μέσα διαφημίσεως που απαγορεύει.

Όσον αφορά το κριτήριο της δυνατότητας υποκαταστάσεως, η Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλωνίας υποστηρίζει ότι η απάντηση πρέπει να είναι αρνητική, οι δε λόγοι είναι παρεμφερείς με τους λόγους που ανέπτυξε σε σχέση με το άρθρο 36. Το επίμαχο εθνικό μέτρο είναι ακριβώς αυτό που χρειάζεται για την πραγματοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού, δεδομένου μάλιστα ότι πρόκειται για προληπτικό μέτρο, που δικαιολογείται από λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας και επιβάλλει περιορισμούς των διαφημίσεων στους χώρους ευθύνης του Δημοσίου που έχουν δημόσιο χαρακτήρα [στις δημόσιες οδούς, τα δημόσια μέσα μεταφοράς (...)], προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος να υποπίπτει η διαφήμιση στην αντίληψη του κοινού αδιακρίτως και παρά τη θέληση του κοινού αυτού. Ένα τέτοιο μέτρο έμμεσων και μερικών περιορισμών πρέπει να υπερισχύει της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων και δεν μπορεί να υποκατασταθεί από κανένα άλλο μέτρο.

Για τη δικαιολόγηση του επίμαχου μέτρου δεν χρειάζεται, σε τελική ανάλυση, η επίκληση της εξαιρέσεως που προβλέπει το άρθρο 36 της Συνθήκης. Αρκεί η επίκληση του ίδιου του άρθρου 30 της Συνθήκης, καθόσον πρόκειται για επιτακτική ανάγκη που αφορά την επιδίωξη του θεμιτού σκοπού της προστασίας της δημόσιας υγείας.

3. Το *Βασίλειο του Βελγίου* (υπόθεση C-1/90) τονίζει ότι, αν δοθεί καταφατική απάντηση στο πρώτο ερώτημα, τότε καταφατική πρέπει να είναι και η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα. Στο σημείο αυτό το Βασίλειο του Βελγίου αναφέρεται στην πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, κυρίως δε στην προαναφερθείσα απόφαση της 10ης Ιουλίου 1980, Επιτροπή κατά Γαλλίας.

Σε σχέση με το τρίτο ερώτημα, το Βασίλειο του Βελγίου τονίζει ότι το όριο των 23 βαθμών, όπως και κάθε όριο, φαίνεται ενδεχομένως σχετικά αυθαίρετο. Εντούτοις, πρέπει να γίνει δεκτό ότι δικαιολογείται αφενός λόγω της δυσκολίας που θα είχαν οι εθνικοί νομοθέτες, αν δεν αποφάσιζαν να προχωρήσουν σταδιακά (το όριο των 23 βαθμών αποτελεί στην πράξη το όριο μεταξύ των ποτών που λαμβάνονται από ζύμωση και των ποτών που λαμβάνονται από απόσταξη), αφετέρου δε από την ανάγκη αποφυγής του κινδύνου να στραφούν οι νέοι προς τα ποτά με υψηλό αλκοολικό τίτλο.

Όσον αφορά το ζήτημα αν το όριο που επέλεξε ο Καταλανός νομοθέτης αποτελεί συγκαλυμμένο περιορισμό της εισαγωγής οινοπνευματωδών ποτών από άλλα κράτη μέλη, το Βασίλειο του Βελγίου δηλώνει ότι δεν διαθέτει συγκεκριμένα στοιχεία για να αποφανθεί· θεωρεί όμως ότι κάτι τέτοιο είναι απίθανο, ενόψει του όγκου της ισπανικής παραγωγής ποτών που πλήττεται από την επίμαχη απαγόρευση διαφημίσεως. Κατά τα λοιπά, ακόμη και αν από τη σύγκριση μεταξύ της καταναλώσεως εισαγόμενων οινοπνευματωδών ποτών και της καταναλώσεως εγχώριων οινοπνευματωδών ποτών που πλήττονται από το μέτρο αυτό συναχθεί ότι η ποσότητα των εισαγόμενων ποτών είναι μεγαλύτερη, η διαπίστωση αυτή και μόνο δεν αρκεί για να συναχθεί ότι το μέτρο αποτελεί συγκαλυμμένο περιορισμό, ειδάλλως τα κράτη που δεν έχουν καθόλου ή έχουν ελάχιστη παραγωγή δεν θα είχαν, αντίθετα από τα κράτη παραγωγής, καμία δυνατότητα να λαμβάνουν μέτρα προλήψεως του αλκοολισμού.

4. Σε σχέση με την απάντηση στο δεύτερο ερώτημα, το *Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας* (υπόθεση C-176/90) υπενθυμίζει ότι δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η υπερβολική κατανάλωση οινοπνεύματος έχει πολλές αρνητικές ιατρικές και κοινωνικές συνέπειες και ότι ο έλεγχος του αλκοολισμού αποτελεί ζήτημα δημόσιας υγείας. Το Ηνωμένο Βασίλειο θεωρεί συνεπώς ότι τα μέτρα περιορισμού των διαφημίσεων των οινοπνευματωδών ποτών, ακόμη και αν αντιβαίνουν προς το άρθρο 30 της Συνθήκης, ενδέχεται να δικαιολογούνται βάσει του άρθρου 36.

Προϋπόθεση όμως της δικαιολογήσεως αυτής είναι να στηρίζεται το μέτρο σε αντικειμενικούς παράγοντες που να αφορούν τη φύση του κινδύνου και να είναι ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να αποφανθεί σχετικά, βάσει των λεπτομερών στοιχείων που διαθέτει επί των συγκεκριμένων προβλημάτων που δημιουργεί η κατανάλωση οινοπνεύματος στην Καταλωνία. Για τον προσδιορισμό των κρίσιμων παραγόντων δεν πρέπει να λησμονείται ότι τα λεγόμενα «δυνατά» ποτά δεν είναι καθεαυτά περισσότερο επικίνδυνα από τα ποτά που περιέχουν λιγότερο οινόπνευμα και ότι το οινόπνευμα που περιέχεται στα εισαγόμενα ποτά δεν διαφέρει από το οινόπνευμα εντόπιας παραγωγής. Ο επιβλαβής παράγοντας είναι η ποσότητα του καταναλισκόμενου οινοπνεύματος και όχι η φύση του ποτού. Είναι συνεπώς αναγκαία η εξέταση της μορφής της καταναλώσεως όλων των ειδών των οινοπνευματωδών ποτών και η αποφυγή επιβολής κυρώσεων στον ένα ή τον άλλο τομέα· συγκε-

κριμένα, τα αποστάγματα καταναλίσκονται συχνά σε μικρότερες ποσότητες απ' ό,τι τα άλλα είδη οινοπνεύματος και δεν επιτρέπεται να αποτελούν το αντικείμενο δυσανάλογων και αδικαιολόγητων περιορισμών για τον λόγο ότι το κοινό τα θεωρεί ιδιαίτερα επικίνδυνα. Όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση της 10ης Ιουλίου 1980, Επιτροπή κατά Γαλλίας, όπ.π., οι περιορισμοί της διαφημίσεως πρέπει να ισχύουν εξίσου για όλα τα προϊόντα που εμφανίζουν τον ίδιο βαθμό βλαπτικότητας.

Όσον αφορά το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το Ηνωμένο Βασίλειο τονίζει ότι το μέτρο που περιορίζει τη διαφήμιση του οινοπνεύματος και το οποίο δικαιολογείται φαινομενικά από λόγους δημόσιας υγείας μπορεί, στην πραγματικότητα, να αποβλέπει στη δημιουργία διακρίσεων ή στον περιορισμό του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών. Το συγκεκριμένο αυτό ζήτημα πρέπει να εξεταστεί ενδελεχέστερα από το εθνικό δικαστήριο, βάσει των στοιχείων στα οποία στηρίχθηκε η απάντηση στα δύο προηγούμενα ερωτήματα.

Κατόπιν των ανωτέρω, το Ηνωμένο Βασίλειο προτείνει να δοθούν οι εξής απαντήσεις στο δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα:

« Η απαγόρευση της διαφημίσεως των ποτών με αλκοολικό τίτλο άνω του 23, ο οποίος θα αποτελούσε, ελλείψει δικαιολογητικού λόγου, παράβαση του άρθρου 30, μπορεί να είναι δικαιολογημένος βάσει του πρώτου εδαφίου του άρθρου 36 της Συνθήκης, όταν σκοπός της απαγορεύσεως είναι η προστασία της δημόσιας υγείας, αλλά υπό την προϋπόθεση και μόνο ότι μπορεί να αποδειχθεί ότι ο κίνδυνος για τη δημόσια υγεία εκτιμήθηκε σύμφωνα με αντικειμενικούς παράγοντες και ότι έχουν ληφθεί υπόψη οι εγγενείς σε όλα τα οινοπνευματώδη ποτά κίνδυνοι.

Η απαγόρευση της διαφημίσεως ποτών με αλκοολικό τίτλο άνω του 23, η οποία θα μπορούσε να δικαιολογείται από λόγους αναγόμενους στη δημόσια υγεία, μπορεί εντούτοις να αποτελεί μέσο αυθαίρετης διακρίσεως ή συγκαλυμμένο περιορισμό στο εμπόριο (μεταξύ των κρατών μελών)· στο εθνικό δικαστήριο πάντως εναπόκειται να εξετάσει αν τούτο πράγματι συμβαίνει, βάσει αναλύσεως της σχετικής αγοράς των ποτών και όλων των στοιχείων της συγκεκριμένης υποθέσεως. »

5. Ενόψει της απαντήσεως που προτείνει για το πρώτο ερώτημα, η *Επιτροπή* θεωρεί ότι περιττεύει η ανάλυση του άρθρου 36 της Συνθήκης και ότι συνεπώς δεν χρειάζεται να δοθεί απάντηση στο δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα.

F. Grévisse
εισηγητής δικαστής